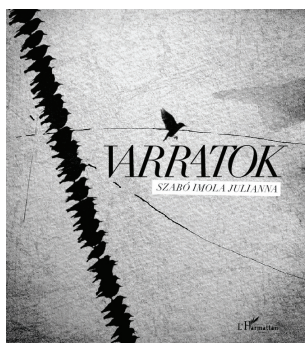

REICHERT GÁBOR

Között

SZABÓ IMOLA JULIANNA: VARRATOK

L'Harmattan
Budapest, 2014.
132 oldal, 1950 Ft

Szabó Imola Julianna első kötete köztes műfajú, a maguk köztességében viszont rendkívül egységes szövegek gyűjteménye. Ahogy arra Jónás Tamás is felhívja a figyelmet a belső borítófűlre írt ajánlásában, a *Varratok* rövidprózáit úgy érdemes olvasni, „ahogy verseket szokás: lassan, ízlelgetve a mondatokat.” Versprózáknak vagy prózaverseknek is nevezhetnénk a kötetbe felvett írásokat, amelyekben – a legtöbbjükre alapvetően jellemző narratív felépítés ellenére – zsigeri, mélyről jövő líraiság dolgozik. A roppant sűrű, költői képekben – főleg metaforákban – bővelkedő dikció, a lekerékítetlenül hagyott történetkezdemények és a szövegekben mindvégig kitartott elemző figyelem fontos eszközei a műfaji határátlépések iránt egyébként is érzékeny – sok minden más mellett táncinterpretációkat, képverseket és versvideókat is készítő – Szabó művészetének.

Túlzás lenne azt állítani, hogy jól kivehető, néhány bővített mondatban összefoglalható szűzsége lenne a könyvnek. Inkább azt mondhatnánk, témái, visszatérő motívumai vannak, amelyek a többedik olvasás után – amennyiben van erre türelmünk – kaleidoszkópszerű mintázattá állnak össze a szemünk előtt. A szövegekben feltűnő szereplők – akik rendszerint családtagok alakmásai: apa, anya, nagypapa, egy bizonyos „jucimama” stb. – kontúrjai viszont akárhány próbálkozás után sem válnak igazán kivehetővé, mint ahogy a beszélő pozíciója is mindvégig meghatározhatatlan marad. A *súly* című, a kötet elején helyet kapó szöveg záró sora – „*Merülök. A homokba, a partba, a vízbe. Az arcba, ami már nem az enyém.*” – még „csak” a szubjektum önazonosságának elvesztéséről (vagy inkább soha meg nem találásáról) tudósít, a széthullás nyomai azonban a későbbiekben a beszélő által érzékelt magánvilág minden szegletében megmutatkoznak. A testi és lelki leépülés stációi a fent említett metonimikus szereplők köztes – élet és halál között lebegő – létállapotának hol kifejezetten naturális („*A nappaliban nem illendő pukizni, büfizni és tüszszenteni. Pisilni is csak akkor ildomos kimenni, ha már*

mindenki kiment a szobából. Nagyanyám néha úgy rohant ki a gangra, mintha a gáz hajtaná. Kint csak a fél ház hallotta, ahogy a belek alagútjain kiér a vonat.” – fekete, nem fehér), hol szinte a felismerhetetlenségig szublimált leírásával válnak az elemzés tárgyává. („Üres lesz az avar, kolduló igeidő a száj. Ellopják, ami halhatatlan” – béke)

Elsősorban a kötet legtöbb darabját uraló, egyszerre álomleírás-szerű és (ál)naiv hang járul a helyenként végtelenül profán benyomások lírai megfogalmazásához. Beszélőnk a legtöbbször rövid tételmonddal kezdi mondandóját („Apa szép.” – ceruzarajz; „Bent lakik a csend.” – kétszáznyolcvan nap; „Pici ház, óriás erdő.” – rókatündér), hogy aztán fokozatosan engedjen utat a hétköznapi benyomásoktól elrugaszkodó képzettársításoknak. (Az előbb idézett ceruzarajz például a felütés folyamatos szétírásával éri el hatását: „Apa átmenet [...] Apa mintha már nincs, és nem is lenne [...] Apa csodaszép [...] Apa olyan színes, mint a régi házunk ajtaja [...] Apa halkul, mint ahogy az érintése tompul az arcomon” stb.) Ez a szabad asszociációs eljárás elsősorban a klasszikus avantgárd irányzatok – főképp a szürrealizmus – jellegzetes megoldásait idézi, de napjaink fiatal magyar lírájában sem példa nélküli (hogy most csak Tóth Kinga – az infantilitást Szabóhoz hasonlóan szövegszervező eljárásá avató – költészetére utaljunk). A *Varratok* képkészlete meglehetősen barátságtalan, sötét világ körvonalait húzza meg, amelyben az olvasó nem szívesen tartózkodik túl sokáig. Leginkább azért nem, mert a megképzett beszédszituáció egyetlen eleme sem jelent számára biztos pontot az értelmezésben, így mindig csak nagyjából tudja, miről van szó – a ráció helyett így inkább saját intuícóiára, a rázúduló képáradat által felkeltett érzeteire hagyatkozhat. Szabónál az egyetemes irodalom korról korra visszatérő madár-toposza is baljós jelentésárnyalattal ruházódik fel, amennyiben a hagyományosnak mondható szabadság- és szárnyalás-képzetek helyett a törékenység, a magára hagyatottság válik jellegadó vonásává. Ekképp kerülnek egymás mellé a kötet élet és halál között lebegő szereplői és törött csőrű, „összetákoltt” madarai: „Feküdt anyám izzadt tenyerében, megbánóan és éhesen, félszegen. Nem így képzelte a repülést, a felhők alatti könnyű teret. Anyám csak fogta, mint régen nagyanyám kopaszodó fejét, és a kis cinege nézte a hatalmas és piszkosra kent magasságot, a kékes szemet. A helyet, ahonnan küldték.” (madáridő)

A szövegekben megteremtett, semmivel össze nem téveszthetően nyomasztó atmoszféra Szabó művészetének legkiforrottabb és legegényibb eleme, amely azonban hosszabb távon hajlamos önisméltésbe fordulni. Az az érzésem, hogy az írásai olvastán fölöttébb rigorózusnak tűnő szerző a szerkesztés során nem volt kellőképpen szigorú saját magával szemben: egy százhusz oldalas kötet akkor is könnyen megfeküdné az olvasó gyomrát, ha az egyes ciklusok nem volnának a *Varratok*éhoz hasonlóképpen egy töről fakadóak. Szabó Imola Julianna szövegei mindvégig egységesen magas színvonalon szólalnak meg, de ez a homogenitás egy-szersmind a kiugró magaslátok hiányát is magában hordozza. Persze sose legyen nagyobb bajunk, mint hogy egy kitűnő kötetből egy írást sem tudunk külön kiemelni.